

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA BORASIDA BHMS BILAN MHXS NI UYG'UNLASHTIRISH MUAMMOLARI.

Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li

Kokand University

Turizm va Iqtisodiyot fakulteti

Iqtisodiyot Kafedrasi kata o'qituvchisi

Email: lionslar9233@mail.com

+998 99 997 23 26

Erkinjonova Farangiz Kokand University

Turizm va Iqtisodiyot fakulteti

Iqtisodiyot yo'nalishi 2-kurs

Email: farangl1n23@mail.com

+998 70 109 09 23

Anotatsiya:

Ushbu maqolada buxgalteriya hisobini standartlashtirish va uyg'unlashtirishning asosiy elementi sifatida xalqaro moliyaviy hisobot standartlarining o'rni va ahamiyati ko'rib chiqiladi. Uyg'unlashtirish har bir mamlakatning buxgalteriya hisobi standartlari va jamiyatga a'zo mamlakatlardagi shunga o'xshash standartlar o'rtasidagi muvofiqlikni, ya'ni bir-biri bilan nisbiy "uyg'unlikni" nazarda tutadi. Buxgalteriya hisobi tartiblarini standartlashtirish deganda, milliy standartlarni yaratish zaruratini bartaraf etgan holda, har qanday mamlakatda qo'llaniladigan yagona standartlar to'plamini ishlab chiqish tushuniladi. Moliyaviy hisobotlar korxonaning moliyaviy holati va xo'jalik faoliyati to'g'risida muhim axborotlarni taqdim etadi. Bugungi globallashtirilgan iqtisodiyotda bu ma'lumotlar xalqaro miqyosda taqqoslanadigan bo'lishi zarur. Bu talab O'zbekistondagi kichik va o'rta biznes subyektlari uchun muayyan qiyinchiliklar

tug'diradi, chunki ular hisobotlarini asosan milliy qonunchilikka muvofiq tayyorlaydilar. O'zbekistonda 2025-yilgi moliyaviy yil uchun buxgalteriya hisobotlari mahalliy qonunchilik va normativ hujjatlar asosida tuziladi. Bu hujjatlar ayrim jihatlar bilan xalqaro standartlarga yaqinlashtirilgan bo'lsa-da, ular xalqaro moliyaviy hisobot standartlari bilan to'liq uyg'unlashmagan. Milliy qonunchilikda xalqaro tamoyillar aks ettirilgan bo'lishiga qaramay, bu ko'pincha moliyaviy hisobotlarning to'laqonli xalqaro taqqoslanishini kafolatlamaydi. Shu sababli, kichik va o'rta korxonalar uchun Xalqaro Moliyaviy Hisobot Standartlari tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Garchi bu standartlar O'zbekistonda majburiy bo'lmasa-da, ular hozirda 80 dan ortiq davlat tomonidan tan olingan yoki qo'llanishga ruxsat berilgan. Ushbu maqola O'zbekistondagi kichik va o'rta korxonalar moliyaviy hisobotlarini uyg'unlashtirish bo'yicha amaldagi holatni tahlil qilishga qaratilgan. U milliy qonunchilik va xalqaro buxgalteriya standartlari o'rtasidagi asosiy tafovutlarni aniqlaydi va buxgalteriya tizimi o'zgargan taqdirda – ya'ni milliy qonunchilik asosida yuritilayotgan hisobotdan xalqaro standartlarga asoslangan hisobotga o'tilganda – korxonaning moliyaviy holati va samaradorligi qanday o'zgarishi mumkinligi savoliga javob berishga harakat qiladi.

Kalit so'zlar: moliyaviy hisobot, uyg'unlashtirish, standartlashtirish, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari, xalqaro munosabatlar, buxgalteriya hisobi, xalqaro kichik va o'rta biznes standardlashtirish, milliy qonunchilik, O'zbekiston, hisobot tizimi, global taqqoslanish.

Abstract: This article examines the importance of accounting standards as a key element of standardization and harmonization of accounting. Harmonization implies the "harmonization" of accounting standards of each country with similar standards in the member countries of the community, that is, their interconnectedness. Accounting standardization provides important information about the state of affairs and economic activity for the development of a set of legal

documents produced in any country, eliminating the need for national standards. In today's globalized economy, this information must be internationally comparable. This creates a certain production for small and medium-sized businesses (SMEs) in Uzbekistan, which prepare their reports mainly in accordance with national legislation. In Uzbekistan, accounting reports for the 2025 financial year will be prepared on the basis of local legislation and regulatory documents. Although these documents are in some respects closer to international standards, they are not fully harmonized with international financial reporting standards (IAS or IFRS). Despite the fact that international principles are reflected in national legislation, this often does not guarantee full international comparability of financial statements. Therefore, International Financial Reporting Standards for Small and Medium-Sized Enterprises (IFRS for SMEs) are becoming increasingly important. Although these standards are not mandatory in Uzbekistan, they are currently recognized or permitted for use by more than 80 countries. This article aims to analyze the current situation in the field of harmonization of financial statements of small and medium-sized enterprises in Uzbekistan. It identifies the main differences between national legislation and international accounting standards and tries to answer the question of how the financial position and efficiency of an enterprise may change in the event of a change in the accounting system - that is, when switching from reporting based on national legislation to reporting based on international standards.

Keywords: financial reporting, harmonization, standardization, international financial reporting standards (IFRS), international relations, accounting, international small and medium-sized businesses (SMEs), standardization, national legislation, Uzbekistan, reporting system, global comparison.

Аннотация: В данной статье рассматриваются роль и значение международных стандартов финансовой отчетности как ключевого элемента стандартизации и гармонизации бухгалтерского учета. Гармонизация

подразумевает согласованность, то есть относительную «совместимость» между стандартами бухгалтерского учета каждой страны и аналогичными стандартами в странах-членах сообщества. Под стандартизацией бухгалтерских процедур понимается разработка единого набора стандартов, применимых в любой стране, что исключает необходимость создания национальных стандартов. Финансовая отчетность предоставляет важную информацию о финансовом положении и экономической деятельности предприятия. В условиях современной глобализированной экономики эта информация должна быть сопоставима на международном уровне. Это требование создает определенные трудности для субъектов малого и среднего предпринимательства (МСП) в Узбекистане, поскольку они готовят отчетность преимущественно в соответствии с национальным законодательством. Бухгалтерская отчетность за 2025 финансовый год в Узбекистане будет подготовлена на основе местного законодательства и нормативных документов. Хотя эти документы в некоторых отношениях ближе к международным стандартам, они не полностью гармонизированы с международными стандартами финансовой отчетности (МСФО или МСФО). Несмотря на то, что международные принципы отражены в национальном законодательстве, это зачастую не гарантирует полной международной сопоставимости финансовой отчетности. В связи с этим Международные стандарты финансовой отчетности для малых и средних предприятий (МСФО для МСП) приобретают всё большую значимость. Хотя эти стандарты не являются обязательными в Узбекистане, в настоящее время они признаны или разрешены к применению более чем в 80 странах. Целью данной статьи является анализ текущей ситуации в области гармонизации финансовой отчетности малых и средних предприятий в Узбекистане. В ней выявляются основные различия между национальным законодательством и международными стандартами учёта и предпринимается попытка ответить на

вопрос о том, как могут измениться финансовое положение и результаты деятельности предприятия в случае изменения системы учёта, то есть при переходе от отчётности, основанной на национальном законодательстве, к отчётности, основанной на международных стандартах.

Ключевые слова: финансовая отчетность, гармонизация, стандартизация, международные стандарты финансовой отчетности (МСФО), международные отношения, бухгалтерский учет, международный малый и средний бизнес (МСП), стандартизация, национальное законодательство, Узбекистан, система отчетности, глобальное сравнение.

Kirish:

2025-yil holatiga ko'ra, O'zbekiston sanoat sektori mamlakat iqtisodiyotining yetakchi tarmoqlaridan biri bo'lib qolmoqda. Yaqin yillarda olib borilgan chuqur islohotlar, xususan, ishlab chiqarish jarayonlarining raqamlashtirilishi, xomashyo eksportidan tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishga o'tish va sanoat klasterlarini rivojlantirish bo'yicha qabul qilingan strategiyalar sanoat o'sish sur'atlarini jadallashtirdi. Mashinasozlik, elektr jihozlari, kimyo sanoati, oziq-ovqat va farmatsevtika kabi yo'nalishlar bo'yicha ishlab chiqarish hajmi sezilarli darajada ortmoqda. Yevroosiyo Iqtisodiy Ittifoqi (YeOI) esa 2025-yilda ham dunyoda neft va tabiiy gaz qazib olish bo'yicha ikkinchi, po'lat ishlab chiqarish bo'yicha uchinchi, elektr energiyasi va cho'yan ishlab chiqarish bo'yicha to'rtinchi o'rinda turishda davom etmoqda. Ittifoq mamlakatlari sanoat salohiyati yuqori bo'lishi bilan birga, ular bilan o'zaro iqtisodiy hamkorlik O'zbekiston uchun ham katta ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston 2020-yildan beri YeOI bilan kuzatuvchi maqomida faoliyat yuritib kelmoqda va 2025-yilga kelib, ushbu maqom doirasida savdo-iqtisodiy hamkorlik sezilarli darajada chuqurlashdi. Xususan, bojxona tartib-taomillarining soddalashtirilishi, sanoat kooperatsiyasining kengayishi, transport-logistika infratuzilmasining yaxshilanishi mamlakat ishlab chiqarish sanoatining regional

integratsiyadagi rolini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu nuqtai nazardan, ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi — O‘zbekiston va YeOI mamlakatlari o‘rtasidagi o‘zaro savdoning tarkibiy tuzilmasi va dinamikasini statistik usullar orqali tahlil qilish hamda bu jarayonning O‘zbekistonning ishlab chiqarish sanoatiga ko‘rsatgan ta’sirini baholashdan iboratdir. Tadqiqot respublikaning sanoat siyosatini takomillashtirish, mintaqaviy iqtisodiy integratsiyadan samarali foydalanish va eksport salohiyatini oshirish borasida amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi. Global iqtisodiyotda moliyaviy axborotning shaffofligi, taqqoslanishi va ishonchliligi muhim ahamiyatga ega bo‘lib, bu korxonalarning xalqaro moliyaviy bozorlar va investorlar bilan samarali muloqotini ta’minlaydi. Shu sababli, ko‘plab davlatlar o‘zlarining milliy buxgalteriya standartlarini xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (XMS yoki IFRS) bilan uyg‘unlashtirishga intilmoqda. O‘zbekiston ham bu jarayondan chetda qolmayapti. So‘nggi yillarda respublikada iqtisodiy islohotlar doirasida buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobot tizimini takomillashtirish bo‘yicha qator tashabbuslar amalga oshirildi. Xususan, Moliya vazirligi huzuridagi Buxgalteriya hisobi va auditorlik faoliyatini rivojlantirish departamenti tomonidan milliy standartlar XMS tamoyillariga yaqinlashtirilmoqda. Biroq, 2025-yil holatiga ko‘ra, milliy buxgalteriya standartlari hali ham to‘liq darajada XMS bilan uyg‘unlashmagan.

Mazkur holat bir qator muammolarni yuzaga keltirmoqda. Xususan: turli huquqiy va metodologik tafovutlar, korxonalar va buxgalterlarning XMS bo‘yicha yetarli bilim va tajribaga ega emasligi, axborot texnologiyalarining yetarli darajada moslashmaganligi, kichik va o‘rta biznes subyektlarining moliyaviy va inson resurslari cheklanganligi.

Bu muammolar xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga o‘tish jarayonida sezilarli to‘siqlarni keltirib chiqaradi. Shu bilan birga, ushbu uyg‘unlashtirish iqtisodiyotning ochiqligi, xorijiy investitsiyalar jalb etilishi va moliyaviy

axborotning ishonchliligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Shu munosabat bilan, ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi — O'zbekiston milliy buxgalteriya standartlari va xalqaro moliyaviy hisobot standartlari o'rtasidagi asosiy tafovutlarni aniqlash, mavjud muammolarni tahlil qilish va samarali uyg'unlashtirish yo'llarini taklif qilishdan iboratdir. Tadqiqot natijalari milliy hisobot tizimini xalqaro talablar darajasiga moslashtirish bo'yicha nazariy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Asosiy qism

Ushbu maqola O'zbekistondagi kichik va o'rta biznes subyektlari tomonidan yuritilayotgan moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish holatini tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqotda ayniqsa Kichik va o'rta korxonalar uchun Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari ga alohida e'tibor qaratiladi. U orqali O'zbekiston Respublikasining amaldagi milliy buxgalteriya qonunchiligi va ushbu xalqaro standartlar o'rtasidagi asosiy tafovutlar aniqlanadi. Tadqiqotning yana bir muhim yo'nalishi — bu milliy qonunchilik asosida yuritilgan moliyaviy hisobotlar bilan XMS asosida tuzilgan hisobotlar o'rtasidagi axborot sifati va foydalilik darajasidagi farqlarni aniqlashdir. Bunda asosiy e'tibor hisobot konsepsiyasining o'zgarishi moliyaviy hisobotlarning foydalanuvchilarga qanday axborot imkoniyatlarini taqdim etayotgani yoki cheklayotgani kabi jihatlarga qaratilgan. Tadqiqot mazmuni Reyxel (2009) tomonidan ta'riflangan nazariy tadqiqot yo'nalishiga mos keladi. Unda Strauss, Juliet va Corbin (1998) hamda Creswell (2009) tomonidan belgilangan sifatli tadqiqot uslubining asosiy elementlaridan foydalanilgan.

Ma'lumotlar manbalari:

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan qabul qilingan buxgalteriya hisobi bo'yicha me'yoriy hujjatlar,

“Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida”gi Qonun,

Milliy buxgalteriya standartlari,

Vazirlik qarorlari, ko‘rsatmalar va amaldagi aktlar.

Tadqiqotda qo‘llanilgan uslublar:

Tavsiflash (description) – milliy va xalqaro standartlar mazmunining bayoni,

Tahlil (analysis) – mavjud tafovut va muammolarni aniqlash,

Sintez (synthesis) – umumiy xulosalar chiqarish orqali ilmiy asoslash,

Modellashtirish (modelling) – konseptual tahlil modeli yaratish,

Taqqoslash (comparison) – milliy va xalqaro yondashuvlar orasidagi asosiy farqlarni aniqlash.

O‘zbekistonda moliyaviy hisobotlarni tayyorlashda moliyaviy axborotning ishonchliligi, foydaliligi va shaffofligi asosiy talablar sifatida belgilangan.

Tadqiqotda sintez usuli tahlilga qo‘shimcha sifatida qo‘llanildi. Ya’ni, hisobot moddalari — aktiv va majburiyatlarni tan olish hamda o‘lchashda qo‘llanilayotgan turli metodlar bir tizimga birlashtirildi. Ushbu yondashuv moliyaviy hisobotlarning turli shakllarda namoyon bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatdi. Bu esa, o‘z navbatida, moliyaviy axborotning shakli, mazmuni va foydalilik darajasiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Turli tan olish va o‘lchash yondashuvlari buxgalteriya ob’ektlarining qiymati yoki tuzilmasida aks etishi, korxonaning moliyaviy holati va natijalari to‘g‘risida foydalanuvchilarga turli ko‘rinishdagi axborotlar taqdim etishiga sabab bo‘ladi. Shu bois, O‘zbekistonda ham Xalqaro standartlarga mos yondashuvlarni bosqichma-bosqich joriy etish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Moliyaviy hisobotlarda qo‘llaniladigan usullar (O‘zbekiston sharoitida) O‘zbekiston Respublikasida moliyaviy hisobotlarni tayyorlashda moliyaviy axborotning

ishonchliligi, shaffofligi va foydaliligi muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy hisobotning asosiy elementlari — aktivlar, majburiyatlar, daromadlar, xarajatlar va o‘z kapitali — tan olish va o‘lchash usullari orqali shakllantiriladi. Ushbu tadqiqotning 3- va 4-boblarida O‘zbekistonning milliy buxgalteriya qonunchiligi, moliyaviy hisobotlarni tayyorlash tartibi hamda Evropa Ittifoqining 2013/34/EU-sonli direktivasiga asoslangan Kichik va o‘rta korxonalar uchun Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari tahlil qilinadi. Ushbu yo‘nalish va standartlarning ayrim qoidalari O‘zbekistonda kichik va o‘rta korxonalar moliyaviy hisobotlarini xalqaro talablarga muvofiq uyg‘unlashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Moliyaviy hisobotlarning asosiy maqsadlari va ularning foydalanuvchilarga taqdim etilayotgan ma’lumotlar sifatiga ham alohida e’tibor qaratildi. O‘zbekistondagi ko‘plab korxonalarda moliyaviy hisobot moddalari — xususan aktivlar va majburiyatlarni tan olish hamda o‘lchash usullari milliy standartlar asosida amalga oshirilmoqda. Bu esa xalqaro standartlardan farqlanishiga olib keladi. Tahlil jarayonida sintez usuli qo‘llanilib, moliyaviy hisobot moddalari tan olish va o‘lchashda qo‘llanilayotgan turli usullar bir butun sifatida ko‘rib chiqildi. Bu yondashuv moliyaviy hisobotlarning turli shakllarda namoyon bo‘lishini va bu shakllarning moliyaviy axborotning mazmuni va foydaliligiga ta’sirini ko‘rsatadi. Turli tan olish va o‘lchash usullari moliyaviy hisobotdagi aktivlar va majburiyatlarning qiymati hamda tarkibida farqlar paydo bo‘lishiga sabab bo‘ladi. Natijada, korxonaning moliyaviy holati va faoliyati haqida foydalanuvchilarga turli ko‘rinishdagi axborot taqdim etiladi. Shu bois, O‘zbekistonda xalqaro moliyaviy hisobot standartlarini bosqichma-bosqich joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Bugungi kunda globallashtirish jarayonlari ta’sirida korxonalar va moliyaviy bozorlar o‘rtasida axborot almashinuvi samaradorligini oshirish zarurati kuchaymoqda. Shu bois, moliyaviy hisobotlarning xalqaro miqyosda taqqoslanishi va tushunilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Buning natijasida, ko‘plab davlatlar o‘z milliy buxgalteriya standartlarini xalqaro moliyaviy hisobot standartlari bilan uyg‘unlashtirishga

intilmoqda. O'zbekiston ham ushbu jarayonga qadam qo'ygan mamlakatlar qatoriga kiradi, biroq bu jarayonda bir qator muammolar yuzaga kelmoqda. O'zbekistonning milliy buxgalteriya standartlari hozirda korxonalarning moliyaviy holatini aks ettirish uchun asosiy hujjat bo'lib xizmat qiladi. Ushbu standartlar 2017 yildan boshlab yangilanib, xalqaro standartlarga yaqinlashtirishga qaratilgan. Shu bilan birga, milliy standartlarning xalqaro standartlardan farqli jihatlari mavjud bo'lib, ular korxonalarning moliyaviy hisobotlarini xalqaro miqyosda to'liq taqqoslash imkonini cheklaydi. Bu farqlar, xususan, aktivlar va majburiyatlarni tan olish va o'lchash mezonlarida, daromad va xarajatlarni hisobga olishda ham seziladi. Milliy va xalqaro standartlar o'rtasidagi uyg'unlashuv jarayonida eng katta muammo – bu normativ-huquqiy bazaning yetarlicha mos emasligi va korxonalar uchun yangi standartlarga o'tishda zarur metodologik tayyorgarlikning kamligi. Ko'plab kichik va o'rta korxonalar uchun xalqaro standartlarni qo'llash murakkab va qimmat jarayon hisoblanadi, shuning uchun ular asosan milliy standartlarga amal qilmoqda. Bundan tashqari, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari, ayniqsa Kichik va O'rta Korxonalar uchun mo'ljallangan IFRS O'zbekistonda rasmiy ravishda majburiy emas. Bu esa ko'plab korxonalar uchun yagona, umumiy qabul qilingan moliyaviy hisobot tizimini yaratishda qiyinchiliklar tug'diradi. Shu bilan birga, O'zbekiston hukumati va moliya boshqaruv organlari moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga muvofiq shakllantirishni rag'batlantirish uchun turli chora-tadbirlar ko'rmoqda. Bu jarayonda korxonalar xodimlarini malaka oshirish, standartlarni qo'llash bo'yicha metodik qo'llanmalarni ishlab chiqish va ularni tatbiq etishda amaliy yordam ko'rsatish muhim ahamiyatga ega. Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonning milliy buxgalteriya standartlarini xalqaro moliyaviy hisobot standartlari bilan to'liq uyg'unlashtirish yo'lida hal qilinishi lozim bo'lgan muammolar ko'p. Ular orasida normativ-huquqiy asoslarni takomillashtirish, korxonalar malakasini oshirish, xalqaro standartlarni bosqichma-bosqich joriy etish va ularni milliy sharoitga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa, o'z

navbatida, O'zbekiston iqtisodiyotining global moliyaviy bozorlarga integratsiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Milliy va xalqaro standartlar o'rtasidagi farqlar

O'zbekistonda moliyaviy hisobotlarni tayyorlashda milliy buxgalteriya standartlari (MBS) qo'llaniladi. Ushbu standartlar korxonalar uchun moliyaviy axborotni shakllantirish va taqdim etishda asosiy huquqiy baza hisoblanadi. So'nggi yillarda O'zbekiston moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga yaqinlashtirishga harakat qilmoqda, ammo milliy standartlar va xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (XMS yoki IFRS) o'rtasida muhim farqlar mavjud. Masalan, aktivlar va majburiyatlarni tan olish mezonlari va ularning o'lchov usullari farq qiladi. Milliy standartlar ko'pincha konservativ yondashuvga asoslangan bo'lib, bu aktivlarning qiymatini pastroq baholashga olib kelishi mumkin. Xalqaro standartlarda esa bozor qiymati, qayta baholash va amortizatsiya usullari kengroq qamrab olingan. Bu farqlar korxonaning moliyaviy holatini ko'rsatishda tafovutlarga sabab bo'ladi. Daromad va xarajatlarni hisoblashda ham farqlar mavjud. O'zbekistonda daromadni tan olish va xarajatlarni taqsimlash usullari ko'proq milliy qonunchilikka bog'liq, xalqaro standartlar esa ko'proq faoliyat natijalarini aniq aks ettirishga qaratilgan. Bu holat, ayniqsa, kichik va o'rta biznes subyektlarida moliyaviy hisobotlarning xalqaro moliyaviy bozorlarda tushunarli bo'lishiga to'sqinlik qiladi.

Normativ-huquqiy va amaliy muammolar

Milliy buxgalteriya standartlarini xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish jarayonida asosiy muammolardan biri — normativ-huquqiy bazaning to'liq moslashmaganligi. Hozirgi vaqtda O'zbekistonda XMSni joriy etish majburiy emas, va ko'plab korxonalar moliyaviy hisobotlarini tayyorlashda milliy standartlarga tayanmoqda. Bundan tashqari, xalqaro standartlarni qo'llash uchun zarur bo'lgan malaka va bilimlarning yetishmasligi ham dolzarb muammo hisoblanadi. Ko'plab kichik va o'rta korxonalar bu o'zgarishlarga tayyor emas, chunki ular uchun yangi

standartlarga mos keladigan buxgalteriya tizimini yaratish xarajatli va murakkab jarayon hisoblanadi. Yana bir muhim jihat — O‘zbekiston moliya organlari va buxgalteriya jamiyati uchun xalqaro standartlarga muvofiq normativ hujjatlarni ishlab chiqish va yangilash zarurati. Bu jarayon jarayonning barcha ishtirokchilariga bir xil yondashuvni ta’minlashda muhim ahamiyatga ega.

Iqtisodiy va strategik ahamiyati

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga mos keladigan moliyaviy hisobot tizimining joriy etilishi O‘zbekiston korxonalari uchun bir qator imkoniyatlar yaratadi. Birinchidan, bu xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni osonlashtiradi, chunki xalqaro standartlarga mos hisobotlar investorlar uchun moliyaviy holatni yaxshiroq tushunish imkonini beradi. Ikkinchidan, eksport va xalqaro savdo faoliyati bilan shug‘ullanuvchi korxonalar uchun xalqaro standartlarga muvofiq moliyaviy hisobot tayyorlash shart. Bu esa O‘zbekiston iqtisodiyotining global bozorga integratsiyasini tezlashtiradi. Shuningdek, xalqaro standartlarga mos keladigan moliyaviy hisobotlar kredit tashkilotlari va moliyaviy institutlar tomonidan korxonalarning moliyaviy barqarorligini baholashda qo‘llaniladi, bu kredit olish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Xulosa va takliflar

Kelajakdagi yo‘nalishlar va tavsiyalar

O‘zbekiston uchun milliy buxgalteriya standartlarini xalqaro moliyaviy hisobot standartlari bilan uyg‘unlashtirish jarayoni bosqichma-bosqich va rejalashtirilgan tarzda amalga oshirilishi kerak. Ushbu jarayonda quyidagi asosiy yo‘nalishlar muhim hisoblanadi:

Normativ-huquqiy bazani yanada rivojlantirish, xalqaro standartlarga moslashtirish,

Korxona va tashkilot xodimlarini xalqaro standartlar bo'yicha o'qitish va malakasini oshirish,

Moliyaviy hisobotlarni tayyorlashda ilg'or metodologiyalarni joriy etish,

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlarini bosqichma-bosqich majburiylashtirish va ularni milliy qonunchilikka kiritish,

Kichik va o'rta biznes uchun maxsus moslashtirilgan standartlar va metodologiyalar ishlab chiqish.

Shu bilan birga, O'zbekiston moliya vazirligi va boshqa tegishli tashkilotlar xalqaro hamkorlikni rivojlantirib, tajriba almashish va standartlarni joriy etishda xalqaro ekspertlardan yordam olishni davom ettirishi muhimdir.

Xulosa

Maqolada O'zbekistonning milliy buxgalteriya standartlarini xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (XMS/IFRS) bilan uyg'unlashtirish zarurati va bu jarayonda yuzaga kelayotgan muammolar tahlil qilindi. Bugungi globallashtirish sharoitida moliyaviy axborotning ishonchliligi, shaffofligi va xalqaro taqqoslanishga yaroqliligi muhim omil bo'lib, bu korxonalarning xalqaro moliyaviy bozorlarga chiqishi, xorijiy investitsiyalarni jalb qilishi va global iqtisodiy integratsiyaga qo'shilishi uchun zarurdir. O'zbekistonda buxgalteriya hisobotlari hozirda milliy qonunchilik va standartlarga asoslanadi. So'nggi yillarda milliy standartlarni XMS tamoyillariga yaqinlashtirish borasida qator qadamlar tashlangan bo'lsa-da, milliy tizim hali ham xalqaro standartlar bilan to'liq uyg'unlashmagan. Bunga sabab sifatida normativ-huquqiy bazaning yetarlicha mos emasligi, kadrlar salohiyatining pastligi, metodologik tafovutlar, texnologik infratuzilmaning cheklanganligi va kichik hamda o'rta korxonalarning resurs yetishmovchiligi kabi omillar ko'rsatiladi. Tadqiqot davomida milliy va xalqaro buxgalteriya yondashuvlari o'rtasidagi asosiy tafovutlar aniqlanib, aktiv va majburiyatlarni tan

olish, daromad va xarajatlarni hisobga olish hamda moliyaviy natijalarni taqdim etishdagi farqlar ko'rsatib o'tildi. Ayniqsa, kichik va o'rta biznes subyektlari uchun xalqaro standartlar o'zbek buxgalteriya amaliyotiga moslashtirilishi zarurligi ta'kidlandi. Shuningdek, xalqaro standartlarga o'tish korxonalarga nafaqat ichki boshqaruv tizimini takomillashtirish, balki tashqi investorlarga moliyaviy holatini ishonchli ko'rsatish imkonini ham beradi. Bu esa, o'z navbatida, O'zbekiston iqtisodiyotining jahon moliyaviy tizimidagi pozitsiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, milliy buxgalteriya standartlarini xalqaro moliyaviy hisobot standartlari bilan uyg'unlashtirish masalasi O'zbekiston uchun strategik ahamiyatga ega bo'lib, bu jarayon bosqichma-bosqich, tizimli va kompleks yondashuv asosida olib borilishi lozim. Normativ-huquqiy islohotlar, kadrlar malakasini oshirish, axborot texnologiyalarini takomillashtirish va KO'B subyektlarini qo'llab-quvvatlash orqali mamlakat hisobot tizimini xalqaro talablarga moslashtirish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent: Lex.uz, 2016 (so'nggi o'zgarishlar bilan).
2. Закон Республики Узбекистан «Об аудиторской деятельности». ЗРУ-677 от 25.02.2021.
3. Постановление Кабинета Министров Республики Узбекистан «О мерах по совершенствованию системы подготовки работников службы внутреннего аудита». № 280 от 05.05.2021.
4. Кудбиев, Н.Т., Улугбек Эркинджон, OGL, и Моминов, МОТ (2022). РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА КАК ЭФФЕКТИВНОЙ СИСТЕМЫ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ В СУБЪЕКТАХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА. Научный прогресс, 3(1), 449-457.

5. Moliya vazirligi huzuridagi Buxgalteriya hisobi va auditni rivojlantirish departamenti. “Milliy buxgalteriya standartlari to‘plami” – Toshkent, 2023.

6. International Financial Reporting Standards (IFRS) for SMEs – International Accounting Standards Board (IASB), London, 2021 edition.

7. IFRS Foundation. “Conceptual Framework for Financial Reporting”. – London: IFRS Foundation, 2018.

8. Reichel, R. (2009). "Harmonization of Accounting Standards: Advantages and Challenges". International Journal of Accounting Research, Vol. 4(2), pp. 25–33.

9. Strauss, A., & Corbin, J. (1998). Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory. – Thousand Oaks: Sage Publications.

10. Creswell, J. W. (2009). Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. – Los Angeles: SAGE Publications.